

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Saara Karttunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- suunnittelija Tuomas Pulkkinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tullilylitarkastaja Anna Kallio, Tulli
- johtava asiantuntija Joel Karjalainen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Jussi Holmalahti, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- tutkimusprofessori Pia Mäkelä, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- talousjohtaja Anton Westermarck, Alko Oy
- puheenjohtaja Kaisa Auer-Koutroukides, Suomen Viiniyrittäjät ry
- hallituksen jäsen Samuli Taponen, Suomen Viiniyrittäjät ry
- juristi Ella Ylikarhu, Kuluttajaliitto ry
- lakimies Kai Massa, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- johtaja Riikka Tähtivuori, Medialiitto ry
- erityisasiantuntija Julia Stähle, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
- puheenjohtaja Jyri Ojaluoma, Pienpanimoliitto ry
- viestintäkoordinaattori Esa Salminen, Pienpanimoliitto ry
- johtava asiantuntija Tea Taivalkoski, Päivittäistavarakauppa ry
- toiminnanjohtaja Susanna Heikkinen, Suomen Alkoholijuomakauppa ry
- professori Petri Kuoppamäki
- professori Juha Raitio
- professori Jukka Snell

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Posti Group Oyj

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

- Delivery Hero Finland Oy
- MTV Oy
- Sanoma Media Finland Oy
- Wolt Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Kaupan liitto ry
- RadioMedia ry
- Suomen Yrittäjät ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tausta ja tavoitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia. Ehdotuksella on kaksi keskeistä tavoitetta: Ensinnäkin sillä mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntitavat, kuten alkoholijuomien toimitus. Toiseksi lakiin lisättäisiin alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset. Esityksellä selkeytettäisiin yksiselitteiseksi vallitseva epäselvä tulkinta siten, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta. Samalla poistettaisiin suomalaisten toimijoiden toiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon suuntautuvan ja siellä olevalle yleisölle kohdistetun alkoholijuomien markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa.

Esitys on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista. Nyt käsillä olevalla ehdotuksella toisaalta luotaisiin edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle ja suomalaisten kuluttajien ostomahdollisuuksille ja valinnanvapaudelle ja toisaalta edistettäisiin tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla.

Talousvaliokunta arvioi ehdotusta toimialansa kannalta keskittyen ehdotuksen vaikutuksiin taloudellisen toimintaympäristön, markkinoiden toimivuuden ja kuluttajien näkökulmasta. Samalla nyt käsiteltävän ehdotuksen arvioinnin keskiössä on ehdotuksen EU-oikeuden mukaisuuden arviointi. Talousvaliokunta ei sen sijaan arvioi ehdotusta esimerkiksi alkoholin terveyshaittojen kannalta.

Taustana talousvaliokunnan arvioinnille toimivat osaltaan myös valiokunnan aiemmat asiaa koskevat lausunnot, erityisesti TaVL 28/2024 vp — HE 173/2024 vp. Talousvaliokunta korosti tuolloin lausunnossaan, että alkoholilain EU-oikeudellisen arvioinnin kannalta olennaista oli kyseisessä esityksessä ehdotetun kotimaan toimitusmyynnin ja esityksen ulkopuolelle jääneen alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyn muodostama kokonaisuus. Talousvaliokunta painotti alkoholin etämyyntiä koskevan sääntelyehdotuksen kiireellisyyttä. Myös Euroopan komissio antoi hallituksen esityksestä 17.12.2024 yksityiskohtaisen lausunnon, jonka mukaan lakimuutos

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

olisi voinut syrjiä ulkomaisia toimijoita, ellei samassa yhteydessä olisi selkeytetty alkoholin rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Nyt käsillä oleva ehdotus on valmisteltu nämä lähtökohdat huomioon ottaen. Lakiehdotus käsittelee alkoholin verkkokauppaa kokonaisuutena, ja sen pohjalta on mahdollisuus saada käsitys siitä, millaisia oikeuksia ja velvoitteita kotimaisiin ja ulkomaisiin alkoholimyymiin kohdistuu.

Keskeisten ehdotusten arviointia

Kotimainen alkoholin vähittäismyynti ja toimitus. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia siten, että siinä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä suoraan asiakkaalle. Tämä toteutettaisiin ottamalla alkoholilakiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Toimitusluvan haltijat voisivat toimittaa myös rajat ylittävän etämyynnin kautta ostettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyyntistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä.

Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain alkoholilaissa säädettyjen alkoholin myyntiaikojen mukaisesti. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi siis sallittua vain kello 9:n ja 21:n välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen mukaisesti. Lisäksi alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä toimituksen vastaanottaja olisi velvollinen todistamaan vaadittaessa ikänsä alkoholijuoman toimittavalle henkilölle. Talousvaliokunta pitää aiempaan lausuntoonsa (TaVL 28/2024 vp — HE 173/2024 vp) viitaten perusteltuna, että nyt käsillä olevassa ehdotuksessa ei kuitenkaan edellytetä vahvaa sähköistä tunnistautumista, joka olisi voinut olla osalle toimijoista hallinnollisesti ja taloudellisesti liian raskas ja johtaa alkoholin toimituksen keskittymiseen suurien toimijoiden hallintaan.

Talousvaliokunta katsoo, että esitys lisäisi yleisesti markkinoiden toimivuutta ja kilpailua, sillä se mahdollistaisi alkoholijuomien toimituksen kaikilta alkoholijuoman toimitusluvan haltijoilta. Esityksellä mahdollistettaisiin vähittäismyyntiluvallisille toimijoille ja alkoholiyhtiölle uusi merkittävä alkoholijuomien jakelukanava. Samalla valiokunta kuitenkin katsoo, että esitys heikentäisi Alkon toimintaedellytyksiä sen tehtävän toteuttamiseksi. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että Alkolla tulee olla mahdollisuus toimittaa tuotteitaan samoilla kellonaikarajoitteilla kuin rajat ylittävässä etämyyntissä tai muussa kotimaan vähittäismyyntissä. Alkoholin toimitusmyyntissä tulee noudattaa samoja luovutusaikoja myös siksi, että sääntely olisi johdonmukaisempaa ja selkeämpää toimitusluvan haltijoiden ja kuluttaja-asiakkaiden näkökulmasta. Talousvaliokunnan mielestä Alkon tehtävän ja toimintaedellytysten

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

vahvistamiseksi Alkon aukioloaikoja tulee laajentaa mahdollistamaan sunnuntai- ja arkipyhän aukiolo ja Alkoa koskevat erilliset toimitusaikarajoitukset tulee poistaa.

Toisaalta jatkossakin valtaosa kulutetusta alkoholista ostettaisiin todennäköisesti asioimalla fyysisissä myyntipisteissä ja toimituksella ostetun alkoholin osuus olisi todennäköisesti suhteellisen pieni. Esityksen vaikutuksen alkoholin kokonaiskulutukseen on sen vuoksi arvioitu olevan suhteellisen vähäinen. Tähän arvioon sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta.

Päivittäistavarakauppa on suurin alkoholin myyntikanava Suomessa. Vuonna 2024 ostettiin 52 prosenttia alkoholin tilastoidusta kulutuksesta Alkon ulkopuolisesta vähittäismyynnistä eli elintarvikeliikkeistä, kioskeista ja liikenneasemilta. Ruoan verkkokauppa on kasvattanut suosiotaan viime vuosina, vaikka sen osuus päivittäistavarakaupan myynnistä vuonna 2024 olikin vasta 3,0 prosenttia. Nykyisin kuluttajat eivät ole voineet tilata alkoholijuomia verkkokaupasta toimitettuna elintarvikkeiden tilaamisen yhteydessä. Lakiesityksen myötä kuluttaja voisi ostaa kaikki ostoksensa päivittäistavarakaupasta verkkokaupan välityksellä toimitettuna, mikä voisi edistää päivittäistavarakaupan verkkokaupan kasvua.

Lakiesitys voisi lisätä myös ravintoloiden liiketoimintamahdollisuuksia. Alkoholijuoman toimitusta voisivat hyödyntää erityisesti alkoholin vähittäismyyntiluvalliset ruokaravintolat, jotka nykyisin kuljettavat omana toimintanaan ruoka-annoksia asiakkaille tai jotka ovat tehneet sopimuksen kuljetuksesta toisen yrityksen kanssa. Toisaalta uudistuksella voisi olla myös toisen suuntaisia, liiketoimintaa heikentäviä vaikutuksia, siltä osin kuin toimitusmyynti tapahtuisi anniskelumyynnin kustannuksella. Tältä kannalta myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota uudistuksen mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin ravintola-alalle.

Esityksellä olisi positiivisia vaikutuksia myös sellaisten yritysten toimintaan, jotka harjoittavat alkoholijuomien vientiä EU:n sisämarkkinoille. Vaikutukset kohdistuisivat erityisesti sellaisiin yrityksiin, jotka vievät väkeviä alkoholijuomia toisiin ETA-maihin. Mahdollisuus laajempaan toisiin ETA-maihin kohdistuvaan markkinointiin voisi parantaa suomalaisten alkoholijuomabrändien tunnettuutta ja parantaa yritysten taloudellista asemaa.

Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota tilaviinien ja käsityöläisöluiden toimittamista koskevaan sääntelyyn. Sääntelyn valmistelun yhteydessä on harkittu myös vaihtoehtoa, jossa enintään 13 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä tilaviinejä ja enintään 12 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisöluita olisi voitu toimittaa niiden valmistuspaikkojen yhteydessä olevista vähittäismyyntipaikoista. Poikkeuksen laajentamismahdollisuus ei kuitenkaan ole selvä EU:n sisämarkkinasääntöjen näkökulmasta. Talousvaliokunta pitää alan toiminta- ja kilpailuedellytysten turvaamista tärkeänä ja korostaa, että asia on tarkoitus ratkaista tulevan, pientuottajien ulosmyyntioikeuden laajentamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä.

Rajat ylittävä etämyynti. Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltioista ja ETA-maista. Etämyynnissä voisi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädetäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua.

Ehdotetussa sääntelyssä on kyse nimenomaan oikeustilan selkeyttämisestä; etämyynti on sinänsä myös tällä hetkellä oikeudellisesti sallittua. Asiaa on arvioitu myös korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO:2025:71. Samalla huomionarvoista on, että oikeustilan selkeyttämistä voidaan pitää välttämättömänä EU-oikeuden näkökulmasta. Suomen nykyisen alkoholilainsäädännön voidaan arvioida olevan etämyynnin osalta ristiriidassa Euroopan unionin tuonnin määrällisiä rajoituksia koskevan normiston kanssa: vaikka Suomen järjestelmä ei normitasolla kiellä etämyyntiä, nykyisen järjestelmän epäselvyys muodostaa hallinnollisen esteen.

Talousvaliokunta yhtyy hallituksen esityksen lähtökohtaan siitä, että kilpailu- ja sisämarkkinaoikeudellisesti Suomi ei voi kieltää etämyyntiä rikkomatta SEUT 34 ja 36 artiklaa vastaan. Kyse olisi selkeästi SEUT 34 artiklassa kielletystä tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoituksesta, jota ei voitaisi perustella 36 artiklalla. Tämä ilmenee myös hallituksen esityksessä kuvatuista Euroopan komission virallisista kannanotoista. Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyratkaisua välttämättömänä oikeustilan selventämiseksi.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on pidetty osin ongelmallisena nyt ehdotettua sääntelyratkaisua, jonka perusteella ulkomaiset toimijat voisivat myydä ja toimittaa laajempaa alkoholijuomien valikoimaa kuin kotimaiset vähittäismyyntiluvalliset toimijat. Toisaalta hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu (KKO:2025:71) selkeytti jo huomattavasti etämyyntiä koskevaa oikeustilaa. Etämyyntiä ei ole alkoholilaissa kielletty, vaan tiettyjen edellytysten täytyessä alkoholia voi tilata ulkomailta nykyisen alkoholilain estämättä. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille, että etämyynnin oikeustilan selventäminen ja verojen maksun valvonnan helpottaminen voisivat lisätä verojen maksua ja siten tasoittaa kilpailuasetaama kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden välillä.

Ehdotettu sääntely, jonka perusteella muista EU-maista olevat yritykset voivat myydä myös vahvoja alkoholijuomia etämyyntinä Suomeen, mutta Suomesta käsin toimiville yrityksille sallitaan toimitusmyynti ainoastaan 5,5 prosentin tai 8 prosentin alkoholipitoisuuteen asti, ei ole ongelmaton myöskään kilpailu- ja yhteismarkkinaoikeudellisesti. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että sääntelyn voitaisiin katsoa täyttävän käänteisen syrjinnän tunnusmerkistön. Talousvaliokunta pitää sääntelyratkaisua kuitenkin hyväksyttävänä ja perusteltuna, ottaen erityisesti huomioon kansallinen vähittäismyyntimonopoli.

Talousvaliokunta on todennut aiemmin alkoholilain muuttamista koskevassa lausunnossaan (TaVL 8/2024 vp — HE 7/2024 vp), että myös käänteinen syrjintä on kiellettyä, jos se vaikuttaa sisämarkkinoiden toimintaan vääristävästi, ellei markkinoita rajoittavaa ja vääristävää toimenpidettä voida oikeuttaa SEUT 36 artiklan perusteella tai muutoin yleiseen etuun perustuvalla pakottavalla syyllä. Sääntelyratkaisun hyväksyttävyyys nyt käsillä olevassa tilanteessa perustuu siihen, että ratkaisua voidaan pitää välttämättömänä Alko Oy:llä Suomen rajojen sisällä olevan, eurooppaoikeuden näkökulmasta hyväksyttävän monopolin tarkoituksen toteutumisen kannalta. Kun Alkon ulkopuolella saadaan Suomessa myydä alkoholituotteita vain 8 prosentin rajaan asti, toimitusmyynnin salliminen kotimaisessa toimitusmyynnissä myös tätä

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

korkeampien alkoholiprosenttien osalta murtaisi käytännössä Alkon monopolin. Voidaan pitää myös maan sisäisesti johdonmukaisena, että samoja 5,5:n ja 8 prosentin rajoja noudatetaan vähittäismyynissä sekä vähittäiskaupassa tapahtuvan myynnin että kotimaisen toimitusmyynnin osalta.

Sen sijaan Alkon monopolia ei ole pidetty riittävänä perusteena etämyynnin rajoittamiselle vastaavin tavoin muista EU-maista. Talousvaliokunnan kuulemien EU-oikeuden asiantuntijoiden tulkinta asiaan liittyvästä sääntelyliikkumavarasta ja nyt esitetyn sääntelyn EU-oikeuden mukaisuudesta on yksimielinen: etämyynnin rajoittamista esimerkiksi käymisteitse valmistettuihin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin tai muulla tavoin valmistettuihin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin ei ole pidetty EU:n tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien säännösten (SEUT 34 ja 36 artikla) näkökulmasta mahdollisena. Eurooppaoikeuden kannalta vaihtoehdoksi jää siten ehdotetun kaltainen sääntely tai se, että kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille sallittua alkoholijuomavalikoimaa laajennettaisiin rajat ylittävää etämyyntiä vastaavaksi.

Etämyyntiä koskevan sääntelyn osalta talousvaliokunta viittaa myös hallituksen esityksen arvioon siitä, että kokonaisuutena alkoholin etämyynnin oikeustilan selkeyttäminen tuskin vaikuttaisi siinä määrin merkittävästi kuluttajien ulkomailta Suomeen tilaaman alkoholin määrään, että sillä olisi merkittäviä vaikutuksia kotimaiseen alkoholinkulutukseen tai kulutuksesta aiheutuviin haittoihin. Valiokunta korostaa samalla, että erityisesti rajat ylittävän etämyynnin osalta nyt esitetyn sääntelyn arvioinnissa ei kuitenkaan ole ensisijaisesti kyse punninnasta kuluttajan valinnanmahdollisuuksien ja alkoholihaittojen välillä, vaan siitä, että kansallista sääntelyä on selkeytettävä vastaamaan EU-oikeuden vaatimuksia.

Verotus

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on noussut esille myös kysymys etämyyntiin liittyvästä verojen maksusta ja sen vaikutuksista tasavertaisiin kilpailuedellytyksiin. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella käytännössä vain murto-osasta etämyynnillä Suomeen toimitettavista alkoholilähetysistä tehdään lakisääteinen ennakoilmoitus. Jollei ilmoitusta tehdä, lähetysten valvonta ja alkoholin saaminen verotettavaksi säännösten mukaisesti on haastavaa, erityisesti ottaen huomioon, että kyse on EU:n sisäisestä kaupasta.

Valmisteverolain 80 §:ssä on jo nykyisin säädetty etämyyjää koskevasta rekisteröitymisvelvollisuudesta, joka on kuljetuskohtainen. Etämyyjän on ilmoitettava Verohallinnolle tuotteista ennen niiden lähettämistä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen ja annettava vakuus valmisteverojen suorittamisesta. Kun etämyyjä on tehnyt ilmoituksen ja antanut vakuuden, Verohallinto merkitsee etämyyjän rekisteriin.

Rekisteröinnin jälkeen Verohallinto antaa etämyyjälle tuotteiden kuljetuksen yksilöivän tunniste. Rekisteröinti ja tunniste ovat kuljetuskohtaisia. Etämyyjän on toimitettava tunniste tuotteiden kuljetuksesta vastaavalle kuljetusyritykselle. Jos etämyyjä laiminlyö velvollisuuden antaa tunniste eteenpäin kuljetusyritykselle, etämyyjälle määrätään laiminlyöntimaksu. Vastaava velvollisuus ja sanktion uhka on ostajalla niin sanotussa etäostossa. Kuljetusyrityksen tai kuljettajan on puolestaan esitettävä tunniste toimivaltaiselle viranomaiselle, käytännössä Tullille

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

tai Verohallinnolle, jos tämä sitä pyytää. Tunnisteen antamista kuljetusyritykselle koskeva säännös on uusi, ja se tuli voimaan vasta viime vuonna, 1.9.2024. Säännöksellä haluttiin tehostaa alkoholin verkkokaupan valvontaa sekä sujuvoittaa prosessia niiden etämyyjien ja ostajien osalta, jotka toimivat säännösten mukaisesti. Säännöksen toimivuudesta tavoitteensa mukaisesti ei vielä ole kertynyt riittävästi tietoa.

Nyt ehdotetut etämyynnin oikeustilan selventäminen ja verojen maksun valvonnan helpottaminen voisivat lisätä verojen maksua ja siten tasoittaa kilpailuasetelmaa kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden välillä. Muutos voisi lisätä sellaisten ulkomaisten toimijoiden tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet lainsäädäntöä epäselvänä eivätkä tämän takia ole myyneet tuotteitaan etämyyntinä Suomeen. Määritelmien yhtenäistäminen valmisteverotuslain kanssa ja tiedonsaantimahdollisuudet Verohallinnon ja Lupa- ja valvontaviraston sekä Tullin ja Lupa- ja valvontaviraston välillä tukisivat osaltaan sitä, että toimijoilla olisi kannuste noudattaa sekä alkoholilain että valmisteverotuslain säännöksiä.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä seurata etämyynnin kehittymistä ja sääntelyn toimivuutta. Valiokunta korostaa tarvetta selvittää myös erillisen, alkoholilainsäädäntöön perustuvan rekisteröitymisvelvollisuuden soveltuvuutta ja toimivuutta etämyynnistä ja etäostosta perittävien verojen maksun varmistamiseksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on tuotu esille, että tämä voisi tehostaa viranomaisyhteistyötä ja mahdollistaa tietojen ristiintarkastuksen.

Markkinointi

Hallituksen esityksen mukaan alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Suomeen sijoittautuneiden toimijoiden olisi siten mahdollista harjoittaa toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvaa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointia. Muutoksella pyritään parantamaan Suomeen sijoittautuneiden alkoholielinkeinon toimijoiden kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia Euroopan unionin sisämarkkinoilla. Hallituksen esitykseen ei sisälly kieltoa verkossa tapahtuvaan mietojen ja väkevien alkoholijuomien vaikuttajamarkkinointiin. Talousvaliokunta yhtyy arvioon siitä, että nykyinen alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin sääntely kohtelee epätasapuolisesti kotimaisia ja ulkomaisia toimijoita. Esityksellä olisi siten tältä osin kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden välistä kilpailuasetelmaa tasapuolistava vaikutus.

Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin samalla huomiota valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esiin tuotuun näkökulmaan siitä, että alkoholimarkkinointi olisi edelleen joko kokonaan kiellettyä tai raskaasti rajoitettua televisiossa ja radiossa. Tasavertaisten kilpailuedellytysten näkökulmasta voidaan pitää epäjohdonmukaisena, että kotimaisessa tv- ja radiomediassa väkevän alkoholijuoman markkinointi olisi jatkossakin kiellettyä ja että mietojenkin alkoholijuomien markkinoinnissa on kattavia aikarajoituksia, samalla kun markkinoinnin sallittavuutta muissa kanavissa laajennetaan. Talousvaliokunta pitää tärkeänä seurata ja arvioida kattavasti markkinoinnin sääntelyn vaikutuksia ja sääntelyn vaihtoehtoja tulevien alkoholilainsäädännön uudistusten yhteydessä.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

Lopuksi

Talousvaliokunta korostaa, että nyt käsiteltävä uudistus on osa hallitusohjelman mukaista alkoholipolitiikan kokonaisuutta ja jatkaa osaltaan vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Talousvaliokunta kiinnittää samalla huomiota alkoholinkulutuksen pitkäaikaiseen kehitykseen: alkoholinkulutus on laskenut esimerkiksi vuosien 2007 ja 2017 välillä viidenneksellä, ja kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan myös vuoden 2018 lainuudistuksen jälkeen. Hallituksen esityksellä on arvioitu olevan tavoiteltuja positiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä se edistäisi kuluttajien vapautta ja ostomahdollisuuksia sekä alkoholijuomia markkinoilla myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia mahdollistamalla alkoholijuomien toimituksen. Vaikka uudistuksen mahdollistamiin toimintamalleihin liittyy samalla myös hallinnollisten velvoitteiden luomaa välttämätöntä sääntelytaakkaa, talousvaliokunta katsoo, että esitys on kokonaisuudessaan yritystoimintaa, kilpailua ja kuluttajan valinnanmahdollisuuksia edistävää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Timo Harakka sd (osittain)
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk (osittain)
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkyneen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok (osittain)
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas (osittain)
varajäsen Aleksi Jäntti kok
varajäsen Teemu Kinnari kok
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd
varajäsen Jorma Piisinen ps

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Esityksen tausta

Esitys pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 173/2024 vp), joka annettiin eduskunnalle 10.10.2024. Tuossa esityksessä ehdotettiin alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä, mutta esityksellä ei olisi selkeytetty alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä. Hallituksen esitystä aloitettiin käsitellä eduskunnan valiokunnissa. Euroopan komissio antoi hallituksen esityksestä 17.12.2024 yksityiskohtaisen lausunnon, jonka mukaan lakimuutos voisi syrjiä ulkomaisia toimijoita, ellei samassa yhteydessä selkeytetä alkoholin rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä.

Komission lausunnon perusteella hallitus päätti peruuttaa aikaisemman hallituksen esityksen ja valmistella uuden esityksen siten, että siihen sisällytettiin kotimaan toimituksen lisäksi sekä rajat ylittävää etämyyntiä että markkinointia koskevat säännökset. Uudessa hallituksen esityksessä on huomioitu talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä HE 173/2024 vp antamat lausunnot.

1. Esityksellä mahdollistetaan alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä tilaajalle tai muulle vastaanottajalle.
2. Lakiin lisättäisiin yksiselitteiset säännökset alkoholijuomien rajat ylittävästä etämyynnistä. Suomalaisilla olisi yksiselitteisesti oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU/ETA-maissa toimivilta yrityksiltä.
3. Esityksellä mahdollistettaisiin väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi. Väkevien alkoholijuomien markkinointia voisi kohdistaa sekä Suomeen että muihin EU- ja ETA-maihin.

Alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä

Emme kannata esitystä siltä osin, kun sillä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä suoraan asiakkaalle. Tutkimustietoon perustuen on todettu, että saatavuuden rajoittaminen on yksi tärkeimmistä keinoista alkoholijuomien kulutuksen vähentämisessä.

Esitys on tarpeeton ja haitallinen sekä kansanterveyden että valvonnan tai esimerkiksi alkoholia kuljettavien työntekijöiden työturvallisuuden kannalta. Se lisäisi alkoholihaittoja ja kannustaisi käyttämään alkoholia kotiloissa anniskeluliikkeiden sijaan, millä on taloudellisia vaikutuksia ravintola-alalle. Verkkokaupassa kuluttajilla voi olla taipumus käyttää alkoholiin enemmän rahaa kerralla kuin myymälässä asioidessa, ja suuremmat alkoholimäärät kotona voivat lisätä kulutusta. Lisäksi tilaamisen helppous voisi lisätä joidenkin kuluttajien alkoholijuomien kulutusta. Tälläkin hetkellä vain 10 prosenttia nautitusta alkoholista kulutetaan ravintoloissa.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Lisäksi esitystä heikennettiin merkittävästi lausuntokierroksen jälkeen poistamalla alkoholijuomien toimituksesta velvollisuus todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä jokaisen luovutuksen yhteydessä.

Alkoholin rajat ylittävä etämyynti

Esityksellä parannettaisiin suomalaisten kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta sekä edistettäisiin tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla.

Alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin oikeustila on ollut pitkään epäselvä. Korkein oikeus antoi syyskuussa 2025 ratkaisun (KKO:2025:71), jossa se katsoi, että myyjä ei ollut syyllistynyt alkoholirikokseen, kun se oli harjoittanut Virossa Suomeen suuntautuvaa alkoholijuomien myyntiä virolaisen yhtiön verkkokauppasivustojen kautta. Ratkaisun myötä alkoholin etämyynnin oikeustila selkeytyi huomattavasti. Koska ennakkoratkaisu ohjaa oikeuskäytäntöä, sillä tulisi ilman lainmuutostakin olemaan vaikutusta viranomaisen tulkintaan. Esityksellä lakiin lisättäisiin nimenomaiset säännökset etämyynnistä ja siitä, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholijuomia etämyyntimenettelyn kautta.

Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltioista ja ETA-maista. Esitys on tältä osin kannatettava ja se vahvistaisi ja selkeyttäisi EU:n sisäistä tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Ruotsissa etämyyjien on rekisteröidyttävä verohallinnolle, ja tätä tulisi harkita edellytettävän myös Suomessa. Myös tuottajavastuuta tulisi etämyyjien osalta selkeyttää.

Tasapuolisen kilpailun näkökulmasta useat lausunnonantajat ovat esittäneet, että ulkomaan etämyynti rajattaisiin koskemaan Suomen vähittäismyynnissä sallittuja myyntirajoja (8 % käymisteitse valmistetuille ja 5,5 % muille alkoholijuomille). Mikäli näin ei tehdä, esimerkiksi THL arvioi, että hallituksen esityksen mukainen laki merkitsisi Suomessa toimivien yritysten syrjintää ja todennäköisesti siirtymäajan jälkeen Alkon vähittäismyynnin yksinoikeuden lopettamista.

Muun muassa Panimoliitto on esittänyt, että kilpailuneutraaliteetin, verotulojen ja toimivan pantti- ja palautusjärjestelmän turvaaminen edellyttää muutoksia esitykseen.

Etämyynnin kiinnostavuus kuluttajille voi kasvaa lakimuutoksen myötä. Esitys luo kannusteen suomalaisille yrityksille perustaa alkoholin verkkokauppa toiseen EU-maahan, jotta vähittäismyyntirajaa vahvempia juomia voidaan myydä suomalaisille kuluttajille. Tämä ei liene lain tarkoitus. Myös verovalvontaan tulisi kiinnittää huomiota. Verottajan arvioihin pohjautuen veroja maksetaan noin prosentista etämyynnistä, ja Suomi menettää siksi vuosittain arviolta 80—100 miljoonan euron verotulot. Syksyllä 2024 valmisteverotuslaissa voimaan tullut ostajan ja myyjän yhteisvastuu ei ole parantanut tilannetta, eikä käsiteltävänä oleva esitys tuo ratkaisuja verovalvonnan parantamiseen.

Vuoden 2025 alussa muuttunut tiedonkeruu on katkaissut näkymän alkoholin etämyyntiin ja matkustajatuontiin. On ongelmallista, ellei etämyynnistä ja matkustajatuonnista ole tilastoja saatavilla.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Verkkomarkkinointi

Alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esitys mahdollistaa Suomeen sijoittautuneille toimijoille toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvan väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin. Ehdotetut muutokset tulisivat lisäämään merkittävästi alkoholimarkkinointia. Esimerkiksi Valvira pitää tietoverkossa tapahtuvan vaikuttajamarkkinoinnin kieltämistä erityisen tärkeänä lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta markkinoinnin lisääntyessä. Emme kannata markkinoinnin vapauttamista esitetyllä tavalla.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esitys lisäisi markkinoiden toimivuutta ja kilpailua: aikaisemmin alkoholijuomien toimittaminen ei ole ollut mahdollista. Ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat jatkossakin etämyydä Suomeen alkoholijuomia, joita Suomeen sijoittautunut vähittäismyyjä ei voi Suomessa myydä, ja yrityksille saattaisi olla houkuttelevaa sijoittautua toiseen EU-maahan. Ravintola-alaan esityksellä saattaisi olla sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia.

Alkoholihaitat kuormittavat merkittävästi sosiaali- ja terveysjärjestelmää. Alkoholihaittojen vähentäminen auttaa vähentämään Suomen kestävyysvajetta ja sosiaali- ja terveysjärjestelmän kuormitusta.

Vaikutukset Alkoon

Etämyynnin oikeustilan selkeyttämisellä voisi olla vaikutuksia Alkon markkinaosuuteen niistä alkoholijuomista, joita suomalaiset kuluttajat kuluttavat. Mitä suositumpaa etämyynnistä tulee, sitä enemmän se heikentää Alkon markkinaosuutta. Toisaalta ilman lakimuutosta Alkolla ei olisi mahdollisuutta myydä tuotteitaan toimitettaviksi asiakkaille toisin kuin muihin EU- ja ETA-maihin sijoittautuneilla etämyyjillä, joten muutos parantaisi näin Alkon asemaa. Tosin THL arvioi, että hallituksen esityksen mukainen laki, jossa kotimaisilla toimijoilla olisi Suomen lain mukaiset vähittäismyyntirajat (8 % käymisteitse valmistetuille ja 5,5 % muille alkoholijuomille) ja ulkomaisilla ei, merkitsisi Suomessa toimivien yritysten syrjintää ja todennäköisesti siirtymäajan jälkeen Alkon vähittäismyyntin yksinoikeuden lopettamista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Helsingissä 12.11.2025

Matias Mäkynen sd
Timo Harakka sd
Miapetra Kumpula-Natri sd
Hanna Laine-Nousimaa sd
Oras Tynkkynen vihr
Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Keskustan talousvaliokuntaryhmä uudistaa ja samalla täsmentää eriävässä mielipiteessä (TaVL 28/2024 vp — HE 173/2024 vp) vuosi sitten esille tuotuja perusteluita, hyödyntäen myös niitä viime vuonna annettuja lausuntoja, joita tällä kertaa valiokunta ei pyytänyt:

Suomessa alkoholipolitiikan yksiselitteisenä tavoitteena on ehkäistä alkoholista aiheutuvia sosiaalisia, terveydellisiä ja yhteiskunnallisia haittoja. Ei helpottaa alkoholin saatavuutta tai lisätä sen kulutusta.

Talousvaliokunnan kuulemisissa sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, THL:n, Valviran, A-klinikkasäätiön ja EHYT ry:n lausunnoissa alkoholin kotiinkuljetuksen laajat haitat yhteiskunnalle tulivat vahvasti esiin.

Suomen alkoholipolitiikan tavoite on kirjattu selkeästi voimassa olevan alkoholilain 1 §:ään: ”Tämän lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi”.

Lainmuutosesitys perustuu hallitusohjelmaan, ei tutkittuun tietoon eikä terveen järjen käyttöön. Sen sijaan se on yksiselitteisesti suomalaisen alkoholipolitiikan ja alkoholilain vastainen, eikä sitä pidä hyväksyä.

Tutkitusti alkoholin saatavuus on hinnan ohella keskeisin alkoholinkulutukseen vaikuttava tekijä. Tämä näkemys on myös yleisesti hyväksytty. Lainmuutos toteutuessaan johtaisi siihen, että alkoholia saisi jatkossa helposti kotiin kuljetettuna.

Hallitusohjelman kirjauksen sijasta lainmuutosesityksen arvioinnin lähtökohtana tulisi olla paitsi Suomen alkoholipolitiikan tavoitteet ja alkoholilakiin kirjatut edellä mainitut reunaehdot, niin myös vallitseva tilanne. Edelleenkin jopa yli puoli miljoonaa suomalaista käyttää alkoholia yli riskirajojen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) marraskuussa 2023 julkaistun juomatapatutkimuksen mukaan 55—69-vuotiaiden suomalaisten alkoholinkäyttö on jopa lisääntynyt.

Lainmuutoksen kannattajien esittämät perustelut Suomen tiestä kohti ”eurooppalaista alkoholipolitiikkaa” eivät pidä paikkaansa. Nyt esitetty alkoholijuomien verkkokauppa ja kotiinkuljetus ovat jopa maailmanlaajuisesti suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa, jolloin Suomi olisi tässä edelläkävijöiden joukossa. Mielestämme tällaiseen ei ole syytä lähteä mukaan.

Valvira vastustaa lausunnossaan alkoholijuomien toimituksen sallimista ja pitää lakiehdotusta hyvin ongelmallisena alkoholilain tarkoituksen, viranomaisvalvonnan ja lupajärjestelmän kannalta. Valviran arvion mukaan ehdotetut säännökset johtaisivat alkoholihaittojen ja harmaan talouden lisääntymiseen.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Suomalaiset juovat tutkitusti edelleenkin liian paljon ja humalahakuisesti. Talousvaliokunnan näkökulmasta katsottuna alkoholihaitat vähentävät työn tuottavuutta, aiheuttavat sairauspoissaoloja ja työttömyyttä ja käyvät kansantaloudelle kalliiksi.

Esitys on erittäin ongelmallinen myös alkoholilakiin kirjatun toisen alkoholipoliittisen kulmakiven, elinkeinotoiminnan valvonnan, kannalta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan valvovien viranomaisten on käytännössä mahdotonta noudattaa alkoholin kotiinkuljetusten lainmukaisuutta, erityisesti siitä, että alkoholia ei luovuteta alaikäisille tai päihtyneille. Lisähaasteen tuo se, että ihmisten kodit ovat kotirauhan suojaamia, eli lähtökohtaisesti sinne ei ole kenelläkään asiaa ilman lupaa. Alkoholijuomien toimituksia ei pystyttäisi valvomaan yllätyksellisillä tarkastuskäynneillä myöskään sen vuoksi, että viranomaisilla ei olisi tietoa, milloin ja missä luovutukset tapahtuisivat.

Pidämme esitystä kohtuuttomana myös alkoholia kotiin kuljettavien vastuun ja työturvallisuuden näkökulmasta. Käytännössä lähetti joutuisi yksinään arvioimaan tilannetta, onko alkoholin luovuttaminen lainmukaista ilman, että hänen turvanaan olisi esimerkiksi muita työntekijöitä, vartijoita tai asiakkaita kuten kaupoissa. Vastuu lankeaisi tässä työnantajille, jotka vastaavat työntekijöidensä työturvallisuudesta.

Luovutuskieltojen noudattaminen olisikin huomattavasti haasteellisempaa alkoholijuomien toimituksessa kuin myymälässä tehdyissä ostoissa, sillä alkoholijuomien toimituksessa olisi esimerkiksi paljon vaikeampi tarkkailla päihtymyksen tuntomerkkejä tai havaita mahdollisia alaikäisille välittämistilanteita. Juomien luovutuksesta olisi myös paljon hankalampi kieltäytyä asiakkaan kotiovelle esimerkiksi iän puuttumisen tai päihtymystilan takia.

Valvira pitää valvonnan kannalta hyvin ongelmallisena myös sitä, että lakiesitystä on muutettu merkittävästi lausuntokierroksen jälkeen poistamalla alkoholijuomien toimituksesta velvollisuus todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä jokaisen luovutuksen yhteydessä. Hallitus on toiminut näin, vaikka esityksensä perusteella tietää, että muista alkoholin toimituksen sallivista maista saatujen kokemusten perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy juuri ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille. (HE 131/2025 vp, s. 56)

Ikärajavaalvonnan turvaamiseksi olisi ollut perusteltua edellyttää ostajan iän varmistamista vahvalla sähköisellä tunnistamisella, kuten oli ehdotettu hallituksen esityksessä HE 173/2024 vp.

Hallitusohjelman mukaan hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä asemaa. Valviran viranomaislausunnon mukaan nyt esitetty alkoholilain muutos on omiaan merkittävästi muuttamaan ja uhkaamaan Alkon asemaa Suomen tärkeimpänä alkoholipoliittisena työkaluna. Valviran mielestä tämä tulisi tiedostaa ja tuoda selvästi esiin lain esitöissä. Ilman tämän asian kattavampaa huomioimista, esitystä voidaan pitää vaikutusten arvioinnin osalta harhaanjohtavana.

Keskusta muistuttaa, että alkoholikuolemia oli 1 600 vuonna 2024. Luku on yhä korkea, vaikka onkin tullut alaspäin alkoholinkäytön vähentyessä yhteiskunnassamme. Alkoholikuolemien

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 2

runsas määrä kuitenkin osoittaa sen, että alkoholin saatavuus ei ole Suomessa ongelma, mutta yksilötasolla sen liikakäyttö on.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen menehtyi lähes 1 600 henkeä, 1 184 miestä ja 410 naista. Miesten kuolleisuus alkoholiperäisiin syihin oli kuitenkin yhä selvästi suurempaa kuin naisten. Alkoholin aiheuttamien syiden osuus kaikista kuolemansyistä oli liki 3 prosenttia. Vuonna 2024 alkoholiperäisiin syihin kuolleiden mediaani-ikä oli miehillä 64 vuotta ja naisilla 65 vuotta. Alkoholisyihin kuolleissa 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut huomattavasti 2000-luvulla (2000: 15 %, 2024: 49 %). Suurin osa alkoholikuolemista aiheutuu alkoholin pitkäaikaisesta jatkuvasta käytöstä. Alkoholin aiheuttamien maksasairauksien osuus oli 60 prosenttiakaikista alkoholikuolemista.

Rajat ylittävää etämyyntiä koskeva sääntely

Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Vastaavasti kuin kotimaisesta vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä myytyjen alkoholijuomien osalta myös rajat ylittävässä etämyynnissä alkoholijuoman toimittajien tulisi luovuttaa alkoholijuomat ostajalle tai muulle vastaanottajalle.

Etämyyjällä olisi velvollisuus merkitä lähetykseen, että se sisältää alkoholijuomaa. Jos lähetys sisältäisi väkevää alkoholijuomaa, tulisi etämyyjän merkitä myös se lähetykseen. Vastaava merkintävelvollisuus asetettaisiin myös kotimaisille toimijoille. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädetäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua.

Keskustan valiokuntaryhmä ei pidä tarkoituksenmukaisena kirjata lakiin uutena tehtävää lisäystä rajat ylittävän etämyynnin sallimiseksi ainakaan hallituksen esittämässä laajuudessa.

Myös THL pitää lausunnossaan olennaisena, että ulkomaan etämyynti rajattaisiin koskemaan Suomen vähittäismyynnissä sallittuja myyntirajoja. Tällöin ulkomaisille toimijoille sallittaisiin samat oikeudet kuin suomalaisille kilpailijoilleen, ja alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä voitaisiin hallitusohjelman mukaisesti turvata myös hieman pidemmällä aikavälillä THL:n näkemyksen mukaan.

THL on lausunnossaan kertonut, että hallituksen esityksen mukainen laki merkitsisi Suomessa toimivien yritysten syrjintää ja todennäköisesti siirtymäajan jälkeen Alkon vähittäismyynnin yksinoikeuden lopettamista.

Myös Valvira tuo lausunnossaan esille, että olisi hyvä, että kaikkia toimijoita, niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin, kohdeltaisiin samoin ja samojen sääntöjen mukaan. Tämä edellyttäisi sitä, ettei myöskään rajat ylittävästä etämyynnistä saisi toimittaa monopolivahvuuden ylittäviä alkoholijuomia.

Nyt hallitus on esityksellään parantamassa ulkomaisten toimijoiden asemaa, vaikka THL:n mukaan kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden perusteella monopoli on tehokas tapa ennaltaehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja väestössä.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Koska ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat etämyydä Suomeen alkoholijuomia, joita Suomeen sijoittautunut vähittäismyyjä ei voi Suomessa myydä, muodostuu yrityksille houkutus sijoittautua toiseen EU-maahan.

Valvira toteaa lausunnossaan, että valvovana viranomaisena sillä ei ole tiedossaan yhtäkään Euroopan unionin komission lausuntoa tai muuta näkemystä, jonka mukaan EU-oikeuden näkökulmasta ei olisi mahdollista kieltää myynnin ja toimittamisen yhdistelmää Suomeen monopolivahvuisten (yli 5,5 til.-% tai yli 8 til.-%) alkoholijuomien osalta.

Myös THL toteaa lausunnossaan, että EU:n perussopimus turvaa Pohjoismaiden oikeuden alkoholimonopoleihin: EU ei pakota Suomea antamaan ulkomaisille yhtiöille hallituksen esityksen mukaista vapaata oikeutta alkoholijuomien myyntiin Suomeen, vaan niille täytyy antaa samat oikeudet kuin suomalaisillekin yhtiöille.

Hallitus onkin omalla poliittisella valinnallaan pelaamassa muissa EU-maissa toimivien yhtiöiden pussiin kotimaisen ja valtio-omisteisen Alkon sijaan.

Ulkomailta tilattujen juomien taloudelliset hyödyt siirtyvät pois Suomesta, mutta niiden käytön aiheuttamat haitat jäävät kotimaahan verorahoilla kustannettaviksi. Samalla Alkon omistaja-arvoa tuhoutuu, koska ulkomaiset toimijat saavat toimia kilpailussa eri ehdoilla kuin Alko.

Etämyynnin verotuksen tehovalvonta on kallista, eikä siihen ole nytkään myönnetty riittäviä resursseja. Hallituksen ratkaisu tulee tämän vuoksi mahdollisesti aiheuttamaan myös loven verokertymään.

Alkoholimainonta lisääntyy

Keskustan valiokuntaryhmä ei pidä perusteltuna sitä, että väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointia voi kohdistaa Suomeen. Ehdotetut muutokset tulisivat lisäämään merkittävästi alkoholimarkkinointia, eikä tällaiseen alkoholin houkuttelevuuden lisäämiseen ole yhteiskunnallista perustetta.

Vaikka markkinointia ei ylipäättänsä tulisi lisätä hallituksen esittämällä tavalla, niin joka tapauksessa hallituksen esitystä on myös tältä osin syytä järkevöittää.

Tietoverkossa tapahtuvan vaikuttajamarkkinoinnin tulisi olla kiellettyä, koska se olisi erityisen tärkeää lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta markkinoinnin lisääntyessä.

Hallituksen esitystä on luonnoksen jälkeen viety suuntaan, joka mahdollistaa tämän vaikuttajamarkkinoinnin. Hallituksen esitykseen olisi tullut sisällyttää esitysluonnoksen ehdotus uudesta 50 §:n 4 momentin 10 kohdasta, joka olisi koskenut vaikuttajamarkkinoinnin kieltä. Vaikuttajamarkkinoinnin kieltäminen olisi Valviran lausunnon mukaan mahdollista valvonnallisesti toteuttaa ja ehkäisisi tehokkaasti lasten ja nuorten altistumista alkoholimarkkinoinnille.

Valiokunnan lausunto TaVL 43/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Seuraamusmaksun määräytymisperusteisiin tulisi lisäksi lisätä markkinointia koskevien alkoholilain 50 ja 51 §:n rikkominen, jos hallitus aikoo toteuttaa markkinoinnin laajentamisen.

Markkinoinnin kokonaisuutta arvioitaessa on myös otettava huomioon, että rahapelaamista koskeva uudistus tulee lisäämään puolestaan rahapeliin markkinointia Suomeen. Näiden yhteisvaikutuksena ihmisten kohtaamassa markkinoinnissa tulee jatkossa korostumaan yhä enemmän rahapelaaminen ja alkoholi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp) koskevassa mietinnössä huomioon edellä olevan.

Helsingissä 12.11.2025

Timo Mehtälä kesk
Hilkka Kemppi kesk